

 <small>Karel de Grote Hogeschool</small>	Begeleidingsopdracht Verbindingsambassadeurs		
	Praktijkverhaal	VDS	Project DNA – De Nieuwe Animatoren

De Vlaamse Dienst Speelpleinwerk (VDS) is een Vlaams erkende jeugdwerkorganisatie. VDS ondersteunt speelpleinen en vakantiewerkingen in Vlaanderen en Brussel en organiseert cursussen tot animator, hoofdanimator en instructeur. VDS neemt reeds verschillende maatregelen om deze cursussen zo laagdrempelig mogelijk in te richten. Er zijn cursussen zonder overnachting. Door een geografische spreiding zetten ze in op de bereikbaarheid van het aanbod. VDS organiseert ook cursussen ter plaatse, in samenwerking met lokale besturen. Op financieel vlak beschikt VDS over een solidariteitsmechanisme zodat jongeren aan halve prijs meekunnen als ze recht hebben op verhoogde tegemoetkoming of als ze via een doorverwijzer bij VDS terechtkomen. Jongeren met een verstandelijke beperking of met een extra ondersteuningsnood kunnen mee op cursus via het co-animatortraject en VDS coacht ook de vrijwillige instructeurs om een laagdrempelig te werken.

OKAN-jongeren mee op animatorcursus

Via het project Verbindingsambassadeurs wil VDS ook OKAN-jongeren de kans geven om in het begin van de zomer deel te nemen aan een animatorcursus en daarna stage te lopen op een speelplein. Het project is een vervolg op een eerder initiatief aan de kust over taalstimulering in de vrije tijd, gesteund door de provincie West-Vlaanderen. Door het project Verbindingsambassadeurs kan dit initiatief worden verder gezet en uitgebreid naar Aalst, Denderleeuw en Geraardsbergen.

Om de jongeren te bereiken, zet VDS in op samenwerking met intermediaire partners. In Oostende werkt VDS samen Arktos en met een aantal OKAN-scholen en ook op andere plekken werd de samenwerking met OKAN-leerkrachten versterkt. Een aantal OKAN-leerkrachten voert actief promotie voor de animatorcursus. Eén leerkracht nam zelfs mee de tram met de jongeren naar de cursusplaats. Wanneer OKAN-leerkrachten minder promotie maken, merkt VDS dat ook aan het aantal inschrijvingen.

“Verschillende jongeren hebben een oprechte interesse in het werken met jongeren. Er zijn leerkrachten die duwtjes geven in de klas. Als de vraag groter is dan het aantal vrije plaatsen, moeten we zelfs selecteren. We horen soms dat leerkrachten dan selectiecriteria voorstellen op basis van punten of de kans tot slagen. Zo zien wij het niet, dus dat is soms wat zoeken. Ook de ouders spelen een belangrijke rol. Zij zien zo’n cursus als een kans tot integratie en verdere taalontwikkeling in de vakantie. Aan de kust is het de gewoonte om een vakantiejob te doen. Ook de speelpleinanimatoren zijn doorgaans jobstudenten. Jongeren uit deze doelgroep vinden soms moeilijker een vakantiejob in de horeca en dergelijke - al zijn de tekorten nu zo groot, dat ook OKAN-jongeren nu makkelijker worden aangenomen. Ouders en jongeren zien een cursus als een extra kans om een centje bij te verdienen in de vakantie. Maar zo eenvoudig is dat niet.” (Verbindingsambassadeur VDS)

Speelpleinen waar de animatoren jobstudenten zijn, werken met een vrij beperkte ploeg van allround medewerkers, die meteen inzetbaar zijn en een hele werking doen draaien. Die lat ligt vaak te hoog voor OKAN-jongeren, die nog niet beschikken over voldoende spelbagage of zich nog niet comfortabel genoeg kunnen uitdrukken in het Nederlands. Daarom kunnen ze niet als jobstudent aan de slag op een speelplein, maar andere mogelijkheden om animator te zijn, bestaan er niet.

Daarom zoekt VDS mee naar een stageplaats voor deze animatoren. In principe is dit een verantwoordelijkheid voor de cursist. Zonder stage kan een jongere het attest niet behalen.

Maar niet alle speelpleinen kunnen of willen een stageplaats aanbieden aan anderstalige animatoren. Sommige speelpleinen verbieden ook animatoren met een hoofddoek. Om te vermijden dat een jongere na de cursus nergens terecht kan, zoekt VDS zelf mee naar een stageplaats. In andere regio's zijn animatoren nog vaker vrijwilligers, met een vrijwilligersvergoeding. Daar is het makkelijker om een stageplek te vinden, maar VDS waakt er wel over dat het speelplein de stagiairs voldoende kan begeleiden en ondersteunen. Het onthaal en de ondersteuning van OKAN-animatoren speelt een belangrijke rol, die lokaal soms wordt onderschat, ondanks het enthousiasme en de openheid. VDS zou die wel van dichterbij willen opvolgen, maar daarvoor ontbreekt het vaak aan tijd.

“Als het lokaal bestuur het speelplein organiseert, dat staat of valt er veel met de nabijheid en de betrokkenheid van de beroepskracht op de jeugddienst. Op werkingen waar de beroepskracht zeer nabij is, worden er kansen gegeven en worden jongeren duurzaam opgevolgd. Als de jeugddienst veraf is, wordt die verantwoordelijkheid doorgespeeld naar de hoofdanimatoren. Dan is het zelfs voor ons moeilijk om tot bij de juiste persoon te geraken. Ook wordt er verwacht dat animatoren erg zelfredzaam zijn. In dit project kunnen we wel van bij het begin rekenen op het engagement van de betrokken gemeentebesturen. Dus maakt het mij wel gemakkelijker om stageplaatsen te vinden.” (Verbindingsambassadeur VDS)

Bij sommige OKAN-jongeren is het taboe om te zeggen dat je iets niet leuk vindt. Stagebegeleiders dienen hier extra attent voor te zijn.

“In bepaalde culturen is het onbeleefd of ligt het heel moeilijk om te zeggen dat je iets niet fijn vindt. We moesten deze zomer gaan bemiddelen bij een stage die wat misgelopen was. We drongen aan op een derde, extra week stage. We hebben twintig minuten samen met de coach van Arktos met dat meisje gepraat vooraleer ze durfde zeggen: ik hoef geen derde week, eigenlijk mag dit verhaal voor mij stoppen. En dat was eigenlijk iemand die ik op den duur heel goed kende: we hebben een heel voortraject afgelegd, we zijn samen op cursus geweest. Er was op zich wel een vertrouwensband, denk ik, en toch is dat zo moeilijk om te zeggen: eigenlijk vind ik dit niet leuk.” (Verbindingsambassadeur VDS)

Minder ondersteuning en meer je plan moeten trekken, kan de onzekerheid aanwakkeren bij OKAN-animatoren. Vooral de taalbeheersing doet hen twijfelen, zowel om spelen te begeleiden als in conflictsituaties met en tussen kinderen. Mogelijks speelt ook het speelsysteem een rol. In een werking met meer keuzevrijheid en kleinere groepen, ligt er misschien ook minder druk op de animatoren om te spreken voor een (grote) groep.

“Hun kwaliteiten worden onderschat omdat ze zich niet vlot in het Nederlands kunnen uitdrukken. Voor hen zelf speelt de onzekerheid een grote rol, ze hebben schrik om fouten te maken, schrik om een groep toe te spreken. Ik ken een meisje dat haar stage wou stopzetten, omdat ze het echt niet zag zitten om voor een groep kinderen te spreken, terwijl ze heel speels was, zich amuseerde en de kinderen ook goed kon entertainen, maar dan eerder een-op-een of in een klein groepje.” (Verbindingsambassadeur VDS)

Omdat taalbeheersing vaak de enige barrière vormt, beschouwt VDS OKAN-animatoren wel als volwaardige animatoren die alle bijhorende taken en verantwoordelijkheden kunnen opnemen, als ze de nodige omkadering en ondersteuning krijgen. Of de jongeren ook een attest moeten krijgen, leidt tot verschillende meningen.

“De verwachtingen en de eisen verschillen van speelplein tot speelplein. Sommige werkingen hebben als uitgangspunt: volgend jaar zal hun Nederland nog veel beter zijn en zullen ze wel vlot voor een groep kunnen staan, dus we nemen dat mee in rekening. Dan is dat zelfs een motivator voor de jongeren, omdat ze dan echt een attest in handen hebben. Ze kunnen

zeggen: we hebben een opleiding gevolgd en stage gedaan, dat attest hebben we verdiend. Voor mij is een speelplein ook jeugdwerk voor de animatoren. Ook zij kunnen er leren en ontwikkelen op een informele manier. Als jongeren gemotiveerd zijn, als er groeipotentieel is, pak hen dan mee en werk volgend jaar verder aan het verhaal. Andere werkingen vinden dat ze gatekeeper moeten zijn van het attest. Ze zijn bang dat de jongeren met hun attest elders gaan werken en dat dit negatief zal afstralen op hun imago. Terwijl deze jongere helemaal niet van plan zijn om elders aan de slag te gaan.” (Verbindingsambassadeur VDS)

“Het is echt dubbel. Je wordt op al die competenties geëvalueerd, dus mensen met dat attest zijn wel iets waard, maar aan de andere kant sluit je daardoor misschien ook mensen uit. Het zorgt ervoor dat stagebegeleiders zich verantwoordelijk voelen om dat systeem in stand te houden. Hoe kunnen we ervoor zorgen dat het talent van deze jongeren om vanuit een heel authentieke basishouding te kunnen vertrekken, erkenning krijgt? Ze staan er heel sterk in, maar die talenten worden niet gewaardeerd. De huidige attestenregeling zet meer in op uniformiteit en minder op verscheidenheid.” (Verbindingsambassadeur VDS)

Omkadering

Om de OKAN-jongeren goed te ondersteunen werkt VDS aan de kust samen met Arktos voor een voor- en natraject.

“Andere organisaties zoals Tumult organiseren een startcursus voor de eigenlijke cursus. Wij kozen ervoor om in bestaande animatorcursussen plaatsen vrij te houden voor OKAN-leerlingen. Het is wel de bedoeling om bij elke jongere vooraf op huisbezoek te gaan om alle info nog een keer op een rijtje te zetten. Voor de cursus aan zee organiseren we een kennismakingsdag. Dat heeft een inhoudelijk nut, maar is ook praktisch. Omdat we in externaatsverband werken, komen we zo aan de nodige uren. Het is dan ook een verplicht onderdeel van de cursus. Tussen het huisbezoek en de kennismakingsdag, houdt Arktos de jongeren warm door aanklampend en outreachend te werken via een sms'je of door af te spreken. Ze vragen dan: wat verwacht je ervan, heb je er zin in, weet je waar je moet zijn? Ze zetten het allemaal nog eens op een rijtje en moedigen aan om zeker te komen.” (Verbindingsambassadeur VDS)

Na de cursus aan de kust brengt Arktos de jongeren een keer per maand samen. Ze blijven zo de jongeren na de stage nog een jaar opvolgen. Ze organiseren groepsmomenten met reflectie, vorming en brengen samen een bezoek aan twee jeugdwerkingen in buurt, om hen te laten kennismaken met een jeugdbeweging of een jeugdhuis. Zo krijgen de jongeren meer eigenaarschap en vrije keuze over waar ze stage lopen. Op de andere plekken is die samenwerking er niet, en blijkt het ook moeilijker voor VDS om dat voor- en natraject op te zetten. Het ontbreekt VDS daarvoor vooral aan tijd. Niet iedereen bij VDS heeft ook aan de nodige vaardigheden om dat contact aan te gaan en te onderhouden. Ook heb je iemand nodig die dichtbij woont. Vanop een afstand kan je die band niet warm houden.

Op de cursus zelf

Op de cursus zijn er een aantal aandachtspunten die de drempels verlagen voor de OKAN-jongeren. Zo werken de meeste VDS-cursussen met een ingekleed onthaal. Je wordt meteen in een soort fantasiewereld gesmeten wordt. Op de OKAN-cursussen pakt VDS dat anders aan.

“We vertrekken meer van het oprechte en authentieke contact, zonder veel toeters en bellen. Niet elke instructeur voelt zich hier comfortabel bij. Voor hen is het soms veiliger om een typetje te spelen. Of je kiest voor een fantasierijk onthaal of begint een rustige binnenkomer,

dat is een systeemkeuze. Het bepaalt wel veel hoe je er als deelnemer in stapt. Ik denk dat dit op speelpleinen ook zo is. Uiteindelijk heb je zowel die authenticiteit als dat fantasierijke nodig. Ik zie het als first things first, de veiligheid in de groep is een voorwaarde om tot leren te komen. Als je te fantasierijk start en een jongere een hele cursusdag in de stress zit, dan laat die eigenlijk bitter weinig tot zich komen. Dan mis je totaal je doel, vind ik. Jongeren worden onzeker. Ze weten niet goed wat er van hen verwacht wordt. Aan het einde van week ben ik altijd onder de indruk van wat ook onze cursisten animatief kunnen brengen. Een meer gemoedelijke start zorgt er niet voor dat ze het niet zien zitten om te animeren. Daardoor wordt het net bereikbaarder. Als je start met een wauw decor en een wauw inkleding, dan denken die gasten: dat is aan mij niet besteed. Als je dat wat meer dowsizet, dan komt dat binnen handbereik voor hen en dan kunnen ze er ook naartoe evolueren. Jongeren hoeven niet constant over alles even enthousiast te zijn. We dagen mensen nog steeds uit, maar we waken erover dat iedereen zich goed blijft voelen en niet in paniek schiet. We bouwen voorzichtiger op.” (Verbindingsambassadeur VDS)

“Als ze een toneeltje moeten spelen of ze een speluitleg brengen voor de groep, dan wordt die op cursus verschillende keren ingeoeft, om hen die veiligheid ook te bieden, maar ook om het in de vingers te krijgen. Dat is de boodschap die we ook naar de speelpleinen brengen. Je mag gerust van hen verwachten, net zoals van alle animatoren, dat ze een toneeltje doen, taal of geen taal, dat doet er niet toe, maar de weg ernaartoe is wel anders. Je hoopt dat het speelplein die investering wil doen en een keertje met hen wil oefenen. Niet alleen de anderstalige nieuwkomers hebben daar deugd van, al die andere animatoren ook.” (Verbindingsambassadeur VDS)

“We letten ook meer op hoe we ons organiseren en we differentiëren meer. Doorgaans heb je een vaste groep met vaste instructeurs, een hele week lang. Bij ons is dat niet. We bekijken sessie per sessie hoe we de groepen indelen en wie welke groep begeleidt. Zijn dat homogene groepen, zijn dat heterogene groepen? Met de groep die heel goed mee is, werken we rond spelimpulsen bijvoorbeeld, de andere groep krijgt nog eens een extra sessie over speluitleg.” (Verbindingsambassadeur VDS)

“We werken met kleine groepen en vragen instructeurs om veel te tonen en op tijd en stond te herhalen. Het fijne is dat de cursisten zich ook veilig voelen om verduidelijking te vragen. We stimuleren hen om zich met Google Translate duidelijk te maken. Ook onder de middag, laten we deelnemers uitwisselen over wat ze thuis eten en dat soort zaken. Ik vindt het echt belangrijk dat instructeurs babbelen met de jongeren en vragen stellen en dat ze investeren in de band met de jongeren. Als jongeren zich veilig voelen in de groep, stellen ze zich sneller open en durven ze ook meer in gesprek gaan. De communicatie loopt dan vlotter en veiliger, ook al is dat met horten en stoten.” (Verbindingsambassadeur VDS)

“Op vlak van taal zijn er grote verschillen tussen de jongeren. Sommigen leren nog maar pas Nederlands, anderen al langer. Sommigen kunnen lezen en schrijven in hun moedertaal, anderen zijn gestart als analfabeet. De uitdaging is dan om niet zelf erg eenvoudig Nederlands te spreken. Voor je het weet spreek je allemaal ‘kapot’ Nederlands zoals de jongeren dat noemen.” (Verbindingsambassadeur VDS)

“Op vlak van groepsdynamiek vormen de OKAN-jongeren en de andere cursisten in het begin wel twee aparte groepen. We tolereren dat ook. Maar na een tijdje proberen ze wel meer te mengen en op het einde is de sfeer vergelijkbaar met andere cursussen. Omdat we in kleinere groepen werken en de jongeren elkaar meer ondersteunen, zit de sfeer wel goed. De OKAN-jongeren openen ook de ogen van de andere cursisten en brengen andere ervaringen binnen. Veel Vlaamse jongeren beseffen hoeveel geluk ze hebben met de plek waar ze geboren zijn.

De OKAN-animatoren stellen evidenties in vraag en voor veel kinderen op een speelplein vervullen ze ook een voorbeeldfunctie en nemen ze een vertrouwensrol op.”
(Verbindingsambassadeur VDS)

“Vooral de spelbagage zorgt ervoor dat de OKAN-jongeren een zekere achterstand hebben tegenover anderen. Ze kennen de meeste spelletjes niet. We stoppen dan meer tijd in de speluitleg, maar de OKAN-jongeren zijn wel enthousiaster dan de anderen omdat elk spelletje een nieuwe ontdekking is. Het idee van georganiseerd spelen, is voor sommigen zo vreemd, dat dat moeilijk is om te snappen. Op cursus denken we daar wel bewust over na. Dat is soms een beetje spagaat tussen de startpositie van de jongeren en de verwachtingen op het speelplein. Als ze een activiteit moeten maken op de laatste cursusdag, dan investeer ik er extra in dat die genoteerd en uitgetypt wordt door de cursusbegeleiders. Achteraf krijgen ze die activiteit via mail of WhatsApp, zodat ze al een activiteit ready to go hebben om mee te nemen naar de stage.” (Verbindingsambassadeur VDS)

Invloed op de rest van het aanbod?

Stroomt deze aanpak door naar de rest van het cursusaanbod? Deze cursussen vormen een experimenteerruimte en VDS heeft de ambitie om de geleerde lessen beter gedragen te maken in brede organisatie. Op dat vlak lijkt VDS op een kruispunt aanbeland.

“We hebben verschillende experimenten gehad, over anderstalige nieuwkomers, co-animatoren, kansarmoede. De vraag is: kunnen we loskomen van die doelgroepbenadering en er een breed verhaal van maken? Ook al is een vrijwilligersploeg iets dynamisch, al die kleine speldenprikjes van de afgelopen vijf à tien jaar zorgen ervoor dat er meer dan ooit bereidheid is om ermee aan de slag te gaan. Wokeness speelt misschien ook mee, maar het is ook gewoon een kwestie van doen. Daarnaast hangt het niet enkel af van individuen, maar ook van structuren. Laagdrempelig en toegankelijk werken, is vaak een kwestie van kleinschalig kunnen werken. Toch blijft er die druk om veel animatoren op te leiden. Je hebt beloftes, quota, targets... Die terugschroeven is niet haalbaar.” (Verbindingsambassadeur VDS)

Terwijl dit proces loopt, blijft de nood aan een doelgroepgericht aanbod bestaan. Onder andere via de JEZ-campagne wil VDS middelen vinden om een projectmedewerker aan te werven voor deze cursussen. Ook al gaat het met vallen en opstaan, de succesverhalen geven energie. Het vormt een meerwaarde, zowel voor VDS als voor de deelnemende jongeren en speelpleinen. De ontmoeting tussen beide werelden is erg verrijkend voor beiden.

“Ik ken meisjes die via hun stageplaats hebben leren fietsen bijvoorbeeld en die daardoor nu veel vlotter op school geraken, ook meer kansen hebben qua netwerk en 's avonds eens weggaan. Het gaat natuurlijk ook over animator worden en het verhaal van het project, maar je hoopt dan toch dat je een groter verhaal kan faciliteren en je ziet dat toch mondjesmaat groeien en dat vind ik wel heel motiverend.” (Verbindingsambassadeur VDS)

Meer lezen:

De Vlaamse Dienst Speelpleinwerk bundelde haar ervaringen met dit thema in een pagina op de website en een brochure voor speelpleinwerkingen. Een korte documentaire belicht de ervaringen van Zarghuna, een anderstalige animator op het speelplein van Koksijde.

- <https://www.speelplein.net/beterspelen/speelpleinploeg/meertaligeanimatoren>
- <https://www.speelplein.net/Download/anderstalige-nieuwkomers-hetkleinegrotedrempelboek.pdf>
- <https://www.youtube.com/watch?v=K6ycmcMqDVU&t=5s>